

Seppo Uro on evp eversti ja on tutkinut laajasti viestihistoriaa.

TEKSTI: SEPPO URO

KUVAT: MUSEO MILITARIA, YLEISRADION KUVA-ARKISTO, VIESTIMIES

Yleisradio-ohjelmaa Radiopataljoonan lähettimellä

Oy Suomen Yleisradio perustettiin vuonna 1926. Yhtiö oli aluksi vain ohjelmayhtiö, jolla ei ollut omia lähetyksiasemia. Vuosina 1926-30 Yleisradion ohjelmat lähetettiin kuulijoille pääasiassa Radiopataljoonan lähettimellä. Tästä kertova muistolaatta kiinnitettiin syyskuussa Katajanokalla olevan "Lutikkalinnan" seinään.

Ennen Suomen itsenäistymistä kaikki "langattomat lennätinasemat", ts. radioasemat maassamme olivat Venäjän armeijan hallussa ja siviiliradiotoiminta oli kiellettyä. Muutamat uskaliaat harrastajat tekivät kuitenkin salaisia kokeiluja omatekoisilla laitteillaan. Joukko Saksassa sotilaskoulutuksessa vuosina 1915-18 olleista jääkäreistä sai siellä myös radiosähkötäjän koulutuksen ja heistä kohosivat radiotoiminnan keskeiset kehittäjät itsenäisyysellemme ensimmäisinä vuosina. Heistä on mainittava ainakin jääkärit Arthur Stenholm (Saarmaa), Leo Ekberg, Eric Heimbürger, Karl Nyström, Bertel Petrelius (Pertamo) ja Yrjö Tenhunen. Stenholm ja Ekberg perustivat salaiset radioasemat Suomeen jo loppusyksyllä 1917 ja ensimmäiset sähkötäjäkurssit Suomessa aloitettiin jo sisällissodan aikana.

Jääkärimajuri Arthur Stenholm virka-ajoneuvossaan Lutikkalinnan edustalla noin vuonna 1925. Stenholm toimi radiojoukkojen komentajana vuosina 1918-30 ja sen jälkeen Viestipataljoona I:n, Viestipataljoonan ja Viestirykmentin komentajana aina talvisotaan saakka. Vuonna 1936 Stenholm suomensi nimensä Saarmaaksi.

Puolustusvoimien radiotoiminta käynnistyy

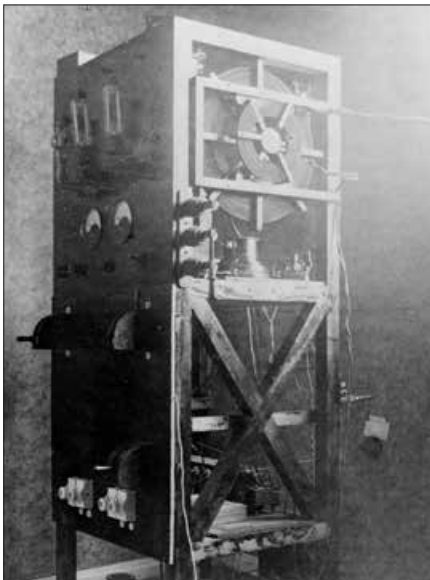
Puolustusvoimissa ryhdyttiin antamaan säännöllistä radiokoulutusta välitömmäsi sisällissodan päätyttyä kesällä 1918. Helsinkiin perustettiin Sotalaitoksen Radiolennätinosasto -niminen joukko-osasto, jonka komentajaksi määrättiin jääkärikapteeni Arthur Stenholm. Joukko-osaston koulutusyksiköt sijoitettiin Santahaminaan, mutta esikunta, työpaja ja laboratorio saivat tilat Katajanokalla olevasta Venäjän vallan

aikaisesta asuinkerrostalosta, joka sai nimen Lutikkalinna. Vuonna 1919 joukko-osasto sai nimen Kipinälenätinlaitos, vuonna 1920 nimeksi tuli Radiojoukot ja vuodesta 1924 lähtien joukon nimenä oli Radiopataljoona. Joukko-osastosta kehittyi monipuolinen laitos. Koska maassamme ei vielä tuolloin ollut muuta radioalaan perehtynyttä viranomaista tai laitosta, radiojoukkojen tehtäväksi lankesi puolustusvoimien oman radiotoiminnan lisäksi myös siviiliradiotoiminnan käynnistäminen ja kehittäminen.

Santahaminan radioasema välitti valtionhallinnon, ulkomaiden lähetystöjen sekä yksityisten yritysten radiosanomat. Lennätinlaitos laskutti asiakkaita ja sai siten toimintaansa tulot. Radiojoukkojen hoitamat rannikkoradioasemat huolehtivat merenkulun radioliikenteestä ja radiojoukot kouluttivat kauppalaivalle kymmeniä radiosähkötäjiä. Radiojoukkojen laboratoriossa ja työpajalla kehitettiin ja valmistettiin ensimmäiset kotimaiset kenttäradiot. Työpajan johdossa toimivat muun muassa Elias Helberg ja Leo Lindell. Radiojoukot osallistuivat myös radioamatööritoiminnan ja yleisradiotoiminnan käynnistämiseen maassamme. Kaikki tällainen toiminta rajoitti radiojoukkojen koulutustoimintaa, minkä johdosta joukon komentaja, jääkärimajuri Stenholm teki useita esityksiä joukko-osaston taakan keventämiseksi. Vuonna 1925 Radiopataljoona saikin vihdoon luovuttaa suuren osan kiinteistä radioasemistaan merivoimille, rannikkotyökistölle ja lennätinlaitokselle päästen keskittymään päätehtäviinsä.

Yleisradiotoiminnan alkuvaiheet Suomessa

Ensimmäiset yleisradio-ohjelmat lähetettiin Yhdysvalloissa vuonna 1920 ja Iso-Britanniassa vuonna 1921. Samana vuonna Suomeen perustettiin nuorison kulttuuriharrastuksen edistämiseksi Nuoren Voiman Liitto, jonka piirissä heräsi kiinnostus myös radioharrastukseen. Liitolle myönnettiin oikeus radiolaitteiden käyttöön, mikä johti nopeasti radioamatööritoiminnan syntyyn maassamme. Radiojoukkojen komentaja tuki toimintaa voimakkaasti ja radiojoukoille määrättiin toiminnan valvontaoikeus. Pääasiassa radioalan harrastajien keskuudessa heräsi ajatus myös laajalle yleisölle lähetettävästä radio-ohjelmasta ja jo vuodesta 1922 lähtien ryhdyttiin useilla paikkakunnilla tekemään yleisradiokokeiluja. Ensimmäiset koelähetykset lähetettiin Nuoren Voiman Liiton talvipäivillä Turussa tammikuussa 1922 sekä Helsingissä tammikuussa 1923. Näiden lähetysten keskeisiä järjestäjiä olivat muun muassa Leo Lindell, Erkki Kairenius ja Erkki Heino. Keväällä 1923 tamperelainen Arvi Hauvonen ryhtyi tekemään yleisradiokokeiluja ja marraskuun alusta lukien Tampereen Radio ryhtyi lähettämään säännöllistä ohjelmaa.

Radiopataljoonan yleisradiolähetin vuodelta 1926. Lähettimen teho oli aluksi 0,5 kW, mutta nostettiin myöhemmin 1,5 kW:iin. Lähetykset tapahtuivat keskipitkillä aalloilla, aluksi 440 m, myöhemmin 376 m.

Radiopataljoonan muistolaatta paljastettiin arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnäollessa syyskuun 9. päivänä 2017. Paljastuspuheen piti Radio- ja televisiohistorian seura ry:n puheenjohtaja Jouni Mykkänen.

Radiopataljoonan henkilökunta kiinnostui myös yleisradiotoiminnasta ja rakensi sitä varten oman lähettimen Lutikkalinnan tiloihin keväällä 1923. Syksyllä samana vuonna myös Suojeluskuntien yliesikunta hankki oman yleisradiolähettimen tiloihinsa Helsingin Fabianinkadulle. Kevästä syksyyn 1924 Helsingin Hakaniemessä toimi Radiola-niminen radioasema, jonka lähettimen rakensivat radiojoukkojen jääkärikapteeni Uuno Aittola ja luutnantti Vilho Lind. Eri puolille Suomea syntyneiden radioyhdistysten toiminnan koordinoimiseksi perustettiin vuonna 1923 Suomen Radioyhdistys, joka alkoi lähettää omaa ohjelmaa maaliskuusta 1924 lähtien. Yhdistyksellä ei ollut omaa lähetyksensä, vaan ohjelmaa ryhdyttiin lähettämään Radiopataljoonan lähettimellä.

Pääasiassa alan harrastelijoista koostuvien radioyhdistysten toiminnan laajennuttua lähes koko maahan toiminnan kehittämistä varten katsottiin tarvittavan laajempia voimavaroja. Tämän johdosta jo vuonna 1925 tehtiin periaatepäätös valtakunnallisen yhtiön perustamisesta ja Oy Suomen Yleisradion perustava kokous pidettiin Helsingissä 26.5.1926. Yhtiö jatkoi Suomen Radioyhdistyksen toimintaa ja oli aluksi edeltäjänsä tavoin vain radio-ohjelmaa tuottava yhtiö, jolla ei ollut omia lähetyksensä. Niinpä sen ensimmäiset ohjelmat pääkaupunkiseudun kuuntelijoille lähetettiin 9.9.1926 lähtien Radiopataljoonan lähettimellä. Aluksi sen rin-

nalla käytettiin kuukauden verran myös Suojeluskuntien yliesikunnan lähettä. Vuonna 1928 Yleisradiolle valmistui uusi suurasema Lahteen ja vuonna 1930 lähetyksensä myös Helsinkiin, jonka jälkeen lähetykset Radiopataljoonan lähettimellä päättyivät. Yleisradion henkilökuntaan kuului alkuvuosista alkaen lukuisia henkilöitä, jotka olivat saaneet kipinän radioalaan palvellessaan radiojoukoissa joko varusmiehinä tai palkattuna henkilökuntana. Tällaisista henkilöistä mainittakoon esimerkkeinä Arvi Hauvonen, Veikko Johannes Rissanen ja Toivo Kustaa Laakso.

Perinneyhdistys radio- ja televisiohistorian vaalimiseksi

Vuonna 2013 yleisradion ja television historiallisia perinteitä vaalimaan perustettiin oma yhdistys, Radio- ja televisiohistorian seura ry. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on herättää ja ylläpitää kiinnostusta suomalaisen radion ja television historiaa kohtaan sekä edistää radion ja television harrastajien keskinäistä yhteydenpitoa. Yhdistys kerää ja tallentaa radion ja television historiaan liittyvää tietoutta, tekee aloitteita ja edistää alaan liittyvää julkaisu-toimintaa. Yhdistys järjestää vuosittain 2-3 sähköiseen viestintään liittyvää keskustelu- ja koulutustilaisuutta. Seuran hallituksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi kutsuttiin perustavassa kokoukses-

sa Yleisradion entinen pääjohtaja Sakari Kiuru ja varapuheenjohtajaksi yhtiön entinen arkistopäällikkö Lasse Vihonen. Tällä hetkellä yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimii Yleisradion entinen varapääjohtaja ja Suomen Elokuvasäätiön entinen toimitusjohtaja Jouni Mykkänen. Varapuheenjohtajana jatkaa edelleen Lasse Vihonen ja sihteerinä toimii Pekka Salosaari. Yhdistykseen kuuluu tällä hetkellä noin 220 jäsentä. Keväällä 2017 Radio- ja televisiohistorian seurassa herätettiin ajatus muistolaatan hankkimisesta Lutikkalinnan seinään kertomaan edellä kuvatusta vaiheesta Yleisradion historiassa. Aloitteen tekijän lisäksi hankkeeseen lupautuivat mukaan Yleisradio sekä sotilasviestitöiminnan perinteitä ylläpitävä Viestikiltojen liitto ry. Hanke etenikin ripeästi ja muistolaatta paljastettiin arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnäollessa syyskuun 9. päivänä 2017. Paljastuspuheen piti Radio- ja televisiohistorian seura ry:n puheenjohtaja Jouni Mykkänen. Muistolaatassa on seuraava teksti: “Tässä rakennuksessa toimi vuosina 1918-1930 Radiopataljoonan työpaja

Kuva Radiopataljoonan muistolaatasta.

ja laboratorio. Radiopataljoonan laboratorion lähettimellä välitettiin vuosina 1924-26 Suomen Radioyhdistyksen ja 9.9.1926 alkaen vuoteen 1930 saakka Yleisradio Oy:n ohjelmat Helsingin

seudun asukkaille”. Lisäksi laatassa ovat hankkeessa mukana olleiden yhteisöjen nimet sekä Yleisradion ja Radiopataljoonan vanhat logot

VM

Fitelnet

EMP/HPM-SUOJAUS

Fitelnet Oy:n suojausratkaisut kriittisten tietoliikennejärjestelmien tehokkaaseen ja luotettavaan suojaamiseen IEMI-uhkia vastaan.

FITELNET OY, JOUKONTIE 42 A, VANTAA

FITELNET.FI | MYynti@FITELNET.FI

SISÄRADIOVERKOT

VIRVE- ja monioperaattoriverkkojen toteutus luottamuksellisesti avaimet käteen -periaatteella.

